

T.C.
HAKKARİ VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı : 80072965-216-E.777934
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

25.11.2019

DAĞITIM YERLERİNE

Cami Hizmetlerinde Verimliliğin Artırılması Genelgesi konulu Diyanet İşleri Başkanlığınının 14.11.2019 tarihli ve 75718882-216-E.716418 sayılı yazısı ve ekleri ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

 e-imzalıdır
Faruk GÜRBÜZ
İl Müftüsü

Ek :

- 1 - Başkanlık Yazısı (6 sh.)
- 2 - Ders Programı (1 ad.)
- 3 - Kitap Listesi (1 sh.)

Dağıtım:

YÜKSEKOVA İLÇE MÜFTÜLÜĞÜNE
ŞEMDİNLİ İLÇE MÜFTÜLÜĞÜNE
ÇUKURCA İLÇE MÜFTÜLÜĞÜNE
DERECİK İLÇE MÜFTÜLÜĞÜNE

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 75718882-216-E.716418
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

14.11.2019

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 17/06/2014 tarihli ve 29033 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği.

Camiler, huzur ve sükûnun adresi, hayatın merkezidir. Kimi zaman hayatın karmaşası içinde insanların nefes almasını sağlayan ve onları manevi yönden yücelten bir mabet, kimi zaman çaresizler ve kimsesizler için sığınak, kimi zaman da yalnızlıktan bunalan ruhlar için sosyalleşme mekânıdır. İslâm kardeşliğinin ve birlikteliğinin sembolü olan camiler, belli kişi ve zümrelerin değil, kadın-erkek, genç-yaşlı her yaştan ve her sınıftan müslümanın rahatlıkla ziyaret edip ibadetlerini eda edebilecekleri yerlerdir.

Camilerden vatandaşlarımızın azami derecede istifade edebilmesini temin etmek ve cami merkezli din hizmetlerindeki etkinlik ve verimliliği artırmak amacıyla Başkanlığımızca çeşitli projelerin hayata geçirildiği bilinmektedir.

Bu çerçevede cami merkezli din hizmetlerinde verimliliğin artırılması için aşağıdaki hususlara riayet edilecektir:

A. CAMİ MERKEZLİ FAALİYETLER

Başkanlığımız, kurulduğu günden beri camilerin ibadet, eğitim, öğretim ve kültür merkezi olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla yoğun çaba göstermektedir. Son yıllarda camilerimize yönelik hizmet çeşitliliği artarak devam etmektedir. Toplumun her kesimini din hizmetiyle buluşturmayı onurlu bir sorumluluk kabul eden, camilerde bilfiil görev yapan din görevlilerimiz, yirmi dört saat kapısı ve gönüllü halka açık din gönüllüleridir. Bu itibarla camilerin açılış kapanış saatleri aşağıdaki esaslara göre yürütülecektir:

1. Camilerin, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 43 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince gün boyunca açık tutulması esastır.

- a. Sabah ezanı, Diyanet takvimine uygun olarak güneşin doğmasından bir saat önce, Ramazan ayında ise imsak vaktinde okunacaktır. Sabah ezanıyla açılan camiler, mahallî durum ve çevre şartları göz önünde bulundurularak namazdan sonra kapatılacaktır.
- b. Camiler, sabah namazından sonra özel durum ve yerel şartlar dikkate alınarak, her gün öğle namazından en geç bir saat önce açılıp, yatsı namazından sonra kapanmak üzere gün boyunca açık tutulacaktır.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 75718882-216-E.716418
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

14.11.2019

- c. Gerekli güvenlik önlemleri alınmak kaydıyla tarihî ve merkezî camiler sürekli açık bulundurulabilecektir.
- d. Yerel şartlar dikkate alınarak mülkî amir onayı ile camiler için farklı açık kalma süreleri belirlenebilecektir.

B. CAMİ GÖREVLİLERİNİN FAALİYETLERİ

Camilerde görev yapan din görevlileri, Allah'ın dinini öğreten, cami içinde ve dışında halkımızın kulluk bilinci ile yaşamasını temin amacıyla rehberlik üstlenen gönüllülerdir. Onlar zaman ve mekân gözetmeden dini bilgi ve manevi destek sunarak toplumun bütün kesimleriyle huzurlu, güvenli ve sağlıklı bir toplum inşa etmek amacıyla çaba sarf eden gönül erleridir. Gayeleri camiyi hayatın merkezi yapmak ve din hizmetini hayatın her alanında aksatmadan yürütmek olan din görevlilerimiz bu hizmetlerin ifasında aşağıdaki hususlara riayet edeceklerdir:

1. Cami veya müştemilatında din görevlileri için bir oda oluşturulacaktır. Ayrıca müftülükçe hazırlanan programların uygulanması için imkânlar ölçüsünde cami müştemilatında "Dini Danışmanlık Bürosu" açılacaktır. Mekân oluşturulamayan camilerin uygun bir bölümünde bu hizmetler yürütülecektir.
2. Cami görevlileri, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin 47 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan "Birden fazla imam hatip ve/veya müezzin kayyımı olan camilerde haftalık izin günü dışındaki günlerde, namaz vakitlerinde görevlilerin tamamı camide bulunurlar ve görevi nöbetleşe yaparlar." şeklindeki hüküm doğrultusunda, haftalık izin günleri hariç, görev yaptıkları camide hazır bulunacaklar ve vakit namazlarını sırayla kıldırıp müezzinlik yapacaklardır.
3. Kamu kurumları, iş hanı, sanayi bölgesi vb. kısmi zamanlı açık bulunan yerlerdeki cami ve mescitlerde görev yapan din görevlileri, görev yaptıkları caminin/mescidin kapalı olduğu vakitlerde:
  - a. Müftülükçe belirlenecek bir camide din hizmeti sunmak üzere görevlendirileceklerdir.
  - b. Uygun görülmesi halinde cami dışı din hizmetlerinde (sosyal kültürel içerikli) görevlendirilebileceklerdir. Görevlendirmelerde personelin ikameti vb. durumlar göz önünde bulundurulacaktır.
  - c. Bu görevlendirmeler dışında ilgili kurumun açık bulunduğu saatlerde kurum çalışanlarına yönelik din hizmeti ve din eğitimi faaliyetlerinde bulunacaklardır.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 75718882-216-E.716418
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

14.11.2019

4. Cami görevlileri, vakit namazları için ezandan en az yirmi dakika; cuma ve bayram namazları için ise en az bir saat önce camide hazır bulunacaklardır. İmam hatipler, cübbe ve sarıklarını giyerek ezandan önce mihraba geçeceklerdir.
5. Vatandaşlarımızın cemaatle kılınan namaza yetişebilmesi için akşam namazının farzından önce iki rekât namaz kılınacak kadar beklenecektir.
6. Cemaatin hafta içi ve hafta sonu yoğunluğu göz önünde bulundurularak en uygun günde görevlilerin haftalık izin kullanması müftülükçe belirlenecektir.

C. CAMİ BULUŞMALARI

Müslüman kimliğinin oluşmasında önemli bir rolü olan camiler, geçmişten günümüze dinî, sosyal ve kültürel bakımdan toplumu besleyen ve güçlendiren can damarları mesabesinde. Camilerimizin fonksiyonlarını yerine getiremediği, insanların hayatından uzak bırakıldığı dönemlerde başta cehalet ve din istismarı olmak üzere, ciddi sıkıntıların yaşandığı aşikârdır. Bu itibarla;

1. "Sabah Namazı Buluşmaları" uygulamasına devam edilecektir. Programın halkımıza duyurulmasında azami derecede hassasiyet gösterilecektir. Program sabah namazını müteakiben Kur'an tilaveti, tesbihat ve kaside okumaları ile devam edip kısa bir sohbet ve dua ile bitirilecektir. Buna göre;
  - a. Her il ve ilçede merkezî bir camide haftada bir gün mahallî şartlar ve cemaatin katılımı da dikkate alınarak sabah namazı buluşması tertip edilecektir.
  - b. Cemaatin tümünün istifade edebilmesi için il ve ilçe müftülüklerinin planlaması çerçevesinde her hafta farklı bir camide de sabah namazı buluşmaları tertip edilebilecektir.
2. "Biz Bir Aileyiz, Cuma Gecesi Ailece Camideyiz" temasıyla cuma gecelerini değerlendirmek ve milli-manevi değerlerimizin yaşatılmasında ailelerimizi seferber etmek maksadıyla her cuma gecesi bütün camilerde akşam namazı ile yatsı namazı arasında Yasin-i Şerif, sohbet, tevbe-istiğfar ve duadan müteşekkil bir program düzenlenecektir. Programa bilhassa kadın ve çocukların katılımı teşvik edilecektir.
3. Camilerin bulunduğu köy/mahallelerde toplumun genelini ilgilendiren cenaze vb. durumlar ortaya çıktığında cami görevlileri vakitlice camide bulunacak, gerekli tedbirleri alacak, vaaz, Kur'an-ı Kerim tilaveti gibi irşat faaliyetleri gerçekleştirecektir. Bu durum ilgili müftülüğe bildirilecektir.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 75718882-216-E.716418
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

14.11.2019

D. CAMİ DERSLERİ

Camiyi merkeze alarak manevi bir sorumluluk bilinciyle insanımıza faydalı olmak üzere çalışan görevlilerimiz, ibadetlerin sahîh bir şekilde ifası, cami dersleri yapılması, sorulan sorulara cevap verilmesi, sorunlara Kur'an ve Sünnet'ten beslenen çözümler üretilmesi gibi önemli vazifeler icra etmektedirler. Bu çerçevede aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir:

1. Her cami için haftalık "Cami Dersleri" programı hazırlanacak ve bu program cami ilan panolarına asılacak, ayrıca cuma günleri vaaz ve hutbenin sonunda vatandaşlarımıza duyurularak programlara katılmaları teşvik edilecektir. Müftülükçe EK-1 dikkate alınarak hazırlanacak program, mevsim şartlarına göre planlanacaktır.

- a. Sabah namazının farzından önce hatim (bir veya/yarım cüz), Yasin ve Fetih Sureleri vb. Kur'an-ı Kerim tilavet edilmesi usul haline getirilecektir.
- b. Öğle veya yatsı namazından önce "Din Görevlisi ile 365 Gün" projesi kapsamında bir ayet, bir hadis, bir dua ve bir fetva okunacak ve Başkanlığımız yayınlarından istifade edilerek cemaate açıklanacaktır.
- c. Cemaatin katılımının yüksek olduğu vakit namazlarından sonra Kur'an-ı Kerim tilavet edilecek, okunan ayetlerin anlamı verilip beş dakikayı geçmeyecek şekilde açıklaması yapılacaktır.
- d. Akşam namazı ile yatsı namazı arasında Başkanlığımızca tavsiye edilen EK-2 eserlerden yararlanılarak tefsir, hadis, ilmihal ve siyer okumaları yapılacaktır.
- e. Programın uygulanmasında cami görevlilerinin tamamı görev alacaktır. İki veya üç namaz vakti açık olan kamu kurum, kuruluş ve iş hanı gibi yerlerde camilerde görev yapanlar bu programı, kurumun/iş hanının açık olduğu zamanlarda uygulayacaktır.
- f. Program, birden fazla görevlisi olan camilerde cuma günü; tek görevlisi bulunan camilerde ise cuma ve izin günlerinde uygulanmayacaktır.
- g. Programın uygulanması ve denetlenmesi müftülükçe sağlanacaktır.
- h. Program üçer aylık dönemler halinde planlanacak, müftülüğün onayı alındıktan sonra uygulamaya geçilecektir.

2. Her il ve ilçede en az bir camide haftada bir gün (cumartesi-pazar) Başkanlığımız yayınları arasında bulunan hadis kitaplarından hadis sohbeti tertip edilecektir.

3. "Cami Dersleri" ve "Hadis Sohbetleri" programları, programın uygulanacağı üç aylık dönemden önceki son mesai gününe kadar DHYS'deki ilgili ekrana girilecek ve müftülükçe onaylanacaktır.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 75718882-216-E.716418
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

14.11.2019

E. CAMİLERDEKİ SES SİSTEMLERİNİN KULLANIMI

Başkanlığımızca camilerde yürütülen ibadet ve irşat hizmetlerinin huşu ve huzur içerisinde icra edilmesine; insan sağlığı ve çevresel faktörler dikkate alınarak caminin ahengini bozacak uygulamalardan uzak durulmasına özen gösterilmektedir. Ancak camilerde sesi nakletmek ve yükseltmek amacıyla kullanılan ses sistemlerinin kullanımından kaynaklı birtakım sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Bu itibarla ses sistemlerinin kullanımında aşağıdaki hususlara riayet edilecektir:

1. Ezan ve salâ okunurken (minareden vb.) kullanılan cihazların ses düzeyinin ortalama 70-85 dB (desibel) arasında uygun bir seviyede tutulmasına özen gösterilecektir.
2. Ses cihazı kullanımının gerekli olmadığı küçük camilerde veya cemaatin az olduğu vakitlerde yalın sesle iktifa edilecek ve mikrofon kullanılmayacaktır. Ses cihazının kullanımına ihtiyaç duyulduğu hallerde, cami içi ortalama ses düzeyi 60-70 dB (desibel) arasında olacaktır.
3. Mikrofon vb. ses cihazlarının doğru kullanımı konusunda il ve ilçe müftülüklerince din görevlilerine yönelik mahallinde eğitimler düzenlenecektir. Kullanımın zaruri olduğu durumlarda mikrofonun ağza çok yakın tutulmaması konusunda din görevlileri bilgilendirilecektir.
4. Cami ve minare hoparlörlerinin montajı yapılırken cadde, sokak ve binaların konumuna dikkat edilecek, hoparlörlerin doğrudan binalara yöneltilmemesine özen gösterilecektir.

F. CAMİ MÜŞTEMİLATI VE KULLANIMA ELVERİŞLİLİĞİ

Büyük fedakârlıklarla inşa edilen camilerimizin yalnız ve ıssız bırakılmaması, herkese hizmet sunabilecek şekilde imar edilmesi; özellikle kadınların, engellilerin, gençlerin ve çocukların yeterince yararlanabileceği merkezler haline getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede camilerde aşağıdaki düzenlemeler yapılacaktır:

1. Camilerde kadınların ibadetine yönelik nezih ve uygun mekânlar hazırlanacak, karanlık, loş, soğuk bölümlerin kadınlara ayrılmasına izin verilmeyecektir. Abdest alma yerleri ve WC'lerin kadınların kullanımına uygun ve yeterli biçimde hazırlanması sağlanacaktır.
2. Fiziki alt yapısı müsait olan camilerde çocukların ve gençlerin gelip zamanlarını değerlendirebilecekleri, kitap okuyup ev ödevi ve araştırma yapabilecekleri okuma salonları oluşturulacaktır.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 75718882-216-E.716418
Konu : Cami Hizmetlerinde Verimliliğin
Artırılması Genelgesi

14.11.2019

3. Camilerin abdest alma yerlerinin ve WC'lerin engelli vatandaşlarımızın erişimine uygun hale getirilmesi sağlanacaktır. Ayrıca cami girişlerinde ve son cemaat mahalline ulaşmada engelli vatandaşlarımızın kullanımı için rampa vb. sistemler sağlanacaktır.

G. DİĞER HUSUSLAR

1. Bu genelgede yer alan cami ve mescitlerle ilgili yükümlülükler müftülüklerce yürütülecektir.
2. Yapılacak olan harcamalar mahalli imkânlarla karşılanacaktır.
3. Bu genelgede zikredilen hususlar, din görevlileri, mülk sahibi hakiki ve hükmi şahıslarla koordinasyon ve işbirliği sağlanarak uygulamaya geçirilecektir.
4. 05.03.2013 tarihli ve 514 sayılı "Camiilerin Açık Tutulması Genelgesi" yürürlükten kaldırılmıştır.
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

 e-imzalıdır

Prof. Dr. Ali ERBAŞ
Diyanet İşleri Başkanı

Ek :

- 1 - Örnek Cami Çalışma Programı
- 2 - Kitap Listesi (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

81 İl Valiliğine (İl Müftülüğü)ne
İlgili Valiliklere (Dini Yüksek İhtisas Mrk.
Müd.)ne
İlgili Valiliklere (Eğitim Merkezi Müdürlüğü)ne

Bilgi:

Başkan Yardımcılarına
Merkez Birimlerine

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümleri uyarınca elektronik imza ile imzalanmıştır.

CAMİLERDE UYGULANABİLECEK ÖRNEK CAMİ DERSLERİ PROGRAMI

GÜNLER	ETKİNLİĞİN	ETKİNLİK ZAMANI		
		SABAH NAMAZINDAN ÖNCE	ÖĞLEDEN/YATSIDAN ÖNCE	AKŞAM NAMAZINDAN SONRA /YATSI NAMAZINDAN ÖNCE
PAZARTESİ	ADI	KURÂN-I KERİM VE MEALİ	DİN GÖREVLİSİ İLE 365 GÜN KİTABI	TEFSİR OKUMALARI
	SAATİ			
SALI	ADI	KURÂN-I KERİM VE MEALİ	DİN GÖREVLİSİ İLE 365 GÜN KİTABI	HADİS OKUMALARI
	SAATİ			
ÇARŞAMBA	ADI	KURÂN-I KERİM VE MEALİ	DİN GÖREVLİSİ İLE 365 GÜN KİTABI	İLMİHAL OKUMALARI
	SAATİ			
PERŞEMBE	ADI	KURÂN-I KERİM VE MEALİ	DİN GÖREVLİSİ İLE 365 GÜN KİTABI	SİYER OKUMALARI
	SAATİ			
CUMA	ADI	KURÂN-I KERİM VE MEALİ		
	SAATİ			
CUMARTESİ / PAZAR	ADI	KURÂN-I KERİM VE MEALİ	DİN GÖREVLİSİ İLE 365 GÜN KİTABI	KUR'AN-I KERİM ÖĞRETİMİ
	SAATİ			

NOT: Cemaatin durumuna göre yerleri değişebilir.

CAMİ GÖREVLİLERİNİN YARARLANACAĞI KAYNAKLAR

1. KUR'ÂN'I KERİM VE MEÂLİ

a) *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ-Dr. Muzaffer ŞAHİN, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

b) *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Prof. Dr. Ali Özek, Prof. Dr. İbrahim Kafi Dönmez, Prof. Dr. Mustafa Çağrıçı, Prof. Dr. Sadrettin Gümüş, Doç. Dr. Ali Turgut, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

2. “DİN GÖREVLİSİ İLE 365 GÜN” KİTABI

3. TEFSİRLER

a) *Kur'an Yolu*, Heyet, *Türkçe Meâl ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

b) *Hak Dini Kur'ân Dili*. Elmalılı Hamdi YAZIR,

4. HADİS KİTAPLARI

a) *Hadislerle İslam*, Diyanet İşleri Başkanlığı.

b) *Riyazüs-Sâlihîn*, Diyanet İşleri Başkanlığı.

c) *Riyazüs-Sâlihîn Tercüme ve Şerhi*, İmam NEVEVÎ, Tercüme: Heyet, Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir, Prof. Dr. İsmail L. Çakan, Prof. Dr. Raşit KÜÇÜK.

d) *Tecrid-i Sarih Tercüme ve Şerhi*, Ahmed NAİM -Kamil MİRAS.

5. FIKİH KİTAPLARI

a) *Diyanet İslam İlmihali*, Seyfettin YAZICI-Lütfi ŞENTÜRK.

b) *Büyük İslam İlmihali*, Ömer Nasuhi BİLMEN.

c) *Büyük Şafii İlmihali*, Mehmet KESKİN.

d) *TDV İlmihal (2 Cilt)*

6. KELAM KİTAPLARI

a) *Kelam İlmî, Giriş*, Prof. Dr. Bekir TOPALOĞLU.

b) *İslam'a Giriş Serisi, Komisyon*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

7. SİYER KİTAPLARI

a) *İslam Peygamberi*, Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH.

b) *Hz. Muhammed (s.a.s) ve Evrensel Mesajı*, Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM.

8. KAVRAMLARLA İLGİLİ KAYNAKLAR

a) *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

b) *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Komisyon, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

c) *İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, Komisyon

9. TASAVVUF VE AHLAK KİTAPLARI

a) *İhyau Ulumiddin*, İmam-ı GAZALİ